

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

«Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշիռ, 2001-2005» վիճակագրական ժողովածուն ընդգրկում է հանրապետության այդ տարիների արտաքին տնտեսական գործառնությունների վերաբերյալ տվյալները:

Վճարային հաշվեկշիռն իրենից ներկայացնում է վիճակագրական հաշվետվություն (հաշվեկշիռ), որում համակարգված տեսքով արտացոլվում են ամփոփ տվյալներ հաշվետու ժամանակաշրջանում (եռամսյակ, տարի) այլ երկրների և միջազգային կազմակերպությունների հետ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին տնտեսական գործառնությունների վերաբերյալ: ՀՀ ռեզիդենտների¹ և ՀՀ ոչ ռեզիդենտների միջև տնտեսական բնույթի գործառնությունները իրականացվում են ապրանքների, ծառայությունների, եկամուտների հոսքերի և ընթացիկ տրանսֆերտների տեսքով, իսկ ֆինանսական գործառնությունները՝ կապված ֆինանսական պահանջների և պարտավորությունների առաջացման հետ:

Վճարային հաշվեկշիռը կազմված է երկու հիմնական հաշիվներից՝ ընթացիկ և կապիտալի ու ֆինանսական: Ընթացիկ հաշվում գրանցվում են ապրանքների, ծառայությունների, եկամուտների և ընթացիկ տրանսֆերտների հետ կատարված գործառնությունները, իսկ կապիտալի և ֆինանսական հաշվում՝ ֆինանսական ակտիվների ու պարտավորությունների շարժը, ինչպես նաև կապիտալ տրանսֆերտները: Ըստ մեթոդաբանության ընթացիկ հաշվի մնացորդը բացարձակ մեծությամբ հակառակ նշանով պետք է հավասար լինի կապիտալի և ֆինանսական հաշվի մնացորդին, սակայն գործնականում միշտ առաջանում են տարբերություններ, ինչը միջազգային պրակտիկայում ընդունված է անվանել սխալների և բացթողումների հոդված:

¹ ՀՀ ռեզիդենտ է համարվում ֆիզիկական անձը, տնային տնտեսությունը, ցանկացած իրավաբանական անձ և այլ կազմակերպություն, որոնց մշտական գտնվելու վայրը (սովորաբար 1 տարուց ավել) կամ կենսական և տնտեսական շահերի կենտրոնը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետությունը:

Վճարային հաշվեկշիռը կառուցվում է հաշվապահական հաշվառման հետևյալ սկզբունքով. ամեն մի գործառնություն գրանցվում է կրկնակի՝ որևէ հաշվի կրեդիտում և մեկ այլ հաշվի դեբետում, ընդ որում ակտիվային հաշվի ավելացումը գրանցվում է դեբետում, իսկ նվազումը՝ կրեդիտում, պասիվային հաշվի ավելացումը գրանցվում է կրեդիտում, իսկ նվազումը՝ դեբետում: Կրկնակի գրանցման մեթոդի կիրառման պատճառն այն է, որ, որպես կանոն, տնտեսական գործառնություններն իրենցից ներկայացնում են տնտեսական արժեքների (Ֆինանսական, նյութական) փոխանակում:

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից ՀՀ վճարային հաշվեկշիռն առաջին անգամ կազմվել է 1993թ. համար: Սկզբնական շրջանում այն կազմվել է կրճատ տարբերակով, իսկ 1996թ. սկսած ԱՄՀ-ի կողմից մշակված վճարային հաշվեկշռի միասնականացված հոդվածներին համապատասխան, ընդ որում 1999թ. նոր՝ ավելի ընդլայնված, տարբերակով:

Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշռի դիմամիկան ցույց է տալիս որ ընթացիկ հաշվի պակասուրդը հիմնականում պայմանավորված է ապրանքների գծով գոյացած բացասական հաշվեկշռով: Ֆինանսական հաշիվը բոլոր տարիների համար եղել է դրական:

Ժողովածուի նյութերի հիմքում ընկած են ՀՀ մաքսային վիճակագրության, կազմակերպություններում և տնային տնտեսություններում իրականացված վիճակագրական հետազոտությունների, բանկային և ֆինանսական համակարգերի տվյալները: Որոշ ցուցանիշներ (ապահովագրական վճարներ, ՀՀ ռեզիդենտ ճանապարհորդների ծախսերն արտասահմանում) ստացվել են գնահատականների միջոցով, ինչն իրականացված է Արժույթի Միջազգային Հիմնադրամի (ԱՄՀ) մեթոդաբանությամբ:

ՀՀ վճարային հաշվեկշռի հոդվածների տվյալների հավաքագրման հիմնական աղբյուրներն են՝

Ընթացիկ հաշվի

- **ապրանքների գծով**՝ արտաքին առևտրի վիճակագրությունը, որն ստացվում է ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեից և ՀՀ էներգետիկայի նախարարությունից, ինչպես նաև հետազոտության միջոցով՝ տրանսպորտային կայաններում ձեռք բերված ապրանքների վերաբերյալ տվյալներից: Ներմուծման վերաբերյալ տվյալները ներառում են նաև Հայաստանի ռեզիդենտների կողմից ապրանքների տեսքով ստացված օտարերկրյա օգնությունը և նվերները,
- **ծառայությունների գծով**՝ տարբեր տրանսպորտային, ապահովագրական, ճանապարհորդական, կապի, ֆինանսական և այլ ծառայությունների բնագավառներում իրականացվող հետազոտությունների տվյալները,
- **եկամուտների գծով**՝ սեզոնային և այլ ծառայողների փոխանցումների վերաբերյալ տվյալներից, հիմնականում հիմք ընդունելով ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության կողմից տնային տնտեսություններում կատարված սոցիալական հետազոտության արդյունքները, միաժամանակ, հաշվի առնելով ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունից և ՀՀ Կենտրոնական բանկից ստացված պետական պարտքի սպասարկման վերաբերյալ տվյալները: Այլ եկամուտների գծով տվյալներն ստացվում են կազմակերպությունների հետազոտություններից,
- **ընթացիկ տրանսֆերտների գծով**՝ մարդասիրական օգնությամբ ստացված բեռների և դրամաշնորհների մասին տվյալներից, ստացված ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեից, ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունից և

միջազգային կազմակերպություններից, ինչպես նաև տնային տնտեսություններում կատարված սոցիալական հետազոտության արդյունքներից:

Ֆինանսական հաշվի գծով տվյալները հավաքագրվում են հիմնականում ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարությունից, ՀՀ Կենտրոնական բանկից և օտարերկրյա ներդրումներով կազմակերպություններից:

Քանի որ աղյուսակներում տվյալներն արտացոլված են ստորակետից հետո երկու միջով, հնարավոր է, որ հանրագումարներում լինեն 0.01-0.03 հարյուրերորդականի անճշտություններ: Դրանք թվերի կլորացման արդյունք են:

Ժողովածուի սպառողներից խնդրվում է առաջացած հարցերի և առաջարկությունների դեպքում դիմել ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայություն:

Introduction

The Balance of Payments of the Republic of Armenia for 2001-2005 Statistical handbook includes the data on external economic transactions of the Republic during those years.

Balance of payments (BOP) is a statistical report, in which the overall data concerning the foreign economic operations of the Republic of Armenia with the other countries and international organizations are represented in systematic form for reporting period (quarter, year). The economic operations between residents¹ and non-residents of RA are implemented in the form of goods and services, income flows, current transfers and financial operations, in relation to the financial needs and liabilities.

Balance of payments consists of two main accounts: current account and capital and financial account. The operations related to the goods, services, income and current transfers are registered in the current account, whereas in the capital and financial account the flow of financial assets and liabilities, as well as capital transfers are registered. According to the methodology, the rest of current account in absolute terms should be equal to the rest of capital and financial account, however, in reality discrepancies are always unavoidable. In international practice this is considered to be called the article of "net errors and omissions".

Balance of payments is built by the following principle of accountancy: each operation is double entered to any credit account and in another other debit account and the increase of asset account is registered in debit, whereas the decrease – in credit; the increase of passive account is registered in credit, whereas the decrease – in debit. The

¹ The resident of RA can be considered any natural person, household, economic enterprise, legal entity (enterprise) or any other organization acting on the territory of RA, the permanent place of being of which or sphere of economic activity is the Republic of Armenia. (for natural persons the place of residence) place of being of which or sphere of economic activity is the Republic of Armenia (for natural persons the place of residence).

application of the method of double entry is explained by the fact that as a rule the economic operations are the exchange of economic values /in financial and material terms/.

For the first time in the Republic balance of payments was compiled by the National Statistical Service for 1993. At first it was compiled in brief version, while since 1996 in compliance with generalized articles developed by the International Monetary Fund (IMF) and for 1999 in new enlarged version.

The dynamics of balance of payments of the Republic of Armenia shows that the deficit of current account is mostly determined by the negative balance on goods. The financial account in all years was positive.

The handbook is based on the statistical data of custom statistics, banking and financial systems of RA, statistical surveys conducted in organizations and households. Some indicators (insurance payments, expenditures of RA resident travelers abroad) were received through estimations, which are implemented by the methodology of International Monetary Fund (IMF).

The main sources of BOP data collection are:

On Current Account

- on ***commodity article*** – the foreign trade statistics received from the State Customs Committee under the RA Government and Ministry of Energy of RA, as well as data on commodities received through the surveys conducted in the transport stations. The data on import also include foreign assistance and gifts in kind, received by the residents of Armenia;
- on ***services article*** – data on surveys implemented in the fields of different transport, insurance, travel, communication, financial and other services.

- on *income articles* – data on transfers of seasonal and other types of workers, mainly based on the results on social surveys conducted by the National Statistical Service of RA in households. At the same time, the data on government debt service received from the Ministry of Finance and Economy of RA and the Central Bank of RA. Data on other types of income are received from the surveys of organizations;
- on *current transfers article* – data on cargoes and grants acquired as humanitarian aid, received by the State Customs Committee under the RA Government, Ministry of Finance and Economy of RA and international organizations, as well as results of the social survey conducted in the households.

Data on *financial account* are mainly collected from the Ministry of Finance and Economy of RA, the Central Bank of RA and organizations having foreign investments.

Since the data in tables are presented in hundredth fractions, discrepancies by 0.01 – 0.03 are possible in the totals. They are results of the data round-off.

Users of the handbook are kindly asked to apply to the National Statistical Service of RA in case of queries and recommendations.